

European Film Gateway: Az európai filmarchívumok portálja

A mozgóképek és a forgalmazásba kerülő filmalkotások digitalizált gyűjteményei folyamatosan szaporodnak Európában. A digitalizálási projektek célja, hogy megoldják a filmek hosszú távú megőrzésének és a mind szélesebb körű hozzáférésnek a lehetőségét. A digitalizált anyagok nagy része azonban nem hozzáférhető, mert helyi szervereken tárolják őket, ahol pedig mégis elérhetők online módon, gyakran csak speciális felületek, programok révén használhatók.

További problémát jelent, hogy

- az európai könyvtári szektorral ellentétben, a filmarchívumok esetében még nem állnak rendelkezésre közös, interoperabilis szabványok: a legtöbb intézmény saját katalogizálási szabályzatai alapján dolgozik;
- a digitális források hordozói különböző médiumok lehetnek (videók, fényképek, hanganyagok, szövegek stb.), amelyeket többnyire eltérő metaadat-szabványokkal írnak le;
- számos online hozzáférésű, egymástól függetlenül működő adattár létezik a filmekről és a közreműködőkről, amelyeknek a kombinált keresése csak a Google-hoz hasonló keresőmotorokkal lehetséges. Ez a keresés természetesen nem ad optimális eredményt, különösen, ha a film- és moziarchívumokban is keresni akarunk;
- a filmarchívumoknak égető szükségük volna a gyűjtemények, az azokban tárolt művek, illetve a filmalkotásokhoz kapcsolódó authority fájlok nemzetközi szintű nyilvántartásának kidolgozására.

A szerzői jogok kérdése különösen fontos a filmek esetében, mivel egy filmnek nem csak egy alkotója van; a film mindig emberek és szervezetek kreatív együttműködésének eredményeként jön létre.

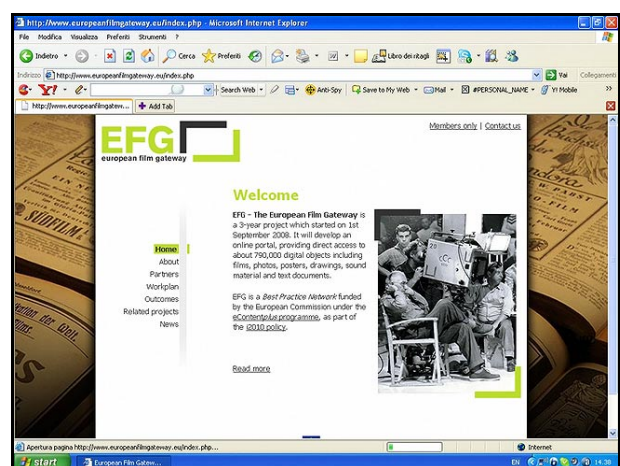
A filmarchívumoknak kihívást jelent a szellemi tulajdon-védelmi jogokkal, valamint a legjobb gyakorlatokkal kapcsolatos ismeretek hiánya. További gondot okoz, hogy a filmarchívumok többsége nem rendelkezik művek szerzői jogaival, holott a leg-

több alkotás még szerzői jogi védelem alatt áll. A létező szerzői jogi megállapodások nem terjednek ki a weben keresztüli szolgáltatásra. Jelentős az „árva művek” száma, amelyek létrehozója/létrehozói nem, vagy csak nehezen azonosítható(k).

Óriási szükség van tehát az archívumok intézményközi és nemzetközi együttműködésére a gyűjtemények feltárását és elérhetővé tételét illetően.

Ezt az igényt hivatott megoldani a *European Film Gateway (EFG)* elnevezésű portál, amely az *Európai Bizottság eContentplus* programjának támogatásával, az *Europeana (Európai Digitális Könyvtár)* projekthez kapcsolódóan jött létre.

Az EFG 2008 szeptemberében indult (1. ábra), s a következő három évben olyan online szolgáltatás-kíváncsán fejleszteti, amely integrált hozzáférést nyújt majd több mint 700 000 digitalizált egységhez. A szolgáltatást hozzákapcsolják az Europeana-hoz, jelentősen megnövelve és gazdagítva így az európai digitális könyvtáron keresztül elérhető kulturális kincsek táráát.

1. ábra Az EFG honlap nyitóoldala
<http://www.europeanfilmgateway.eu/>

Az EFG konzorciumot 20 partnerintézmény alkotja, köztük 14 európai ország 14 filmarchívuma (Magyarországot a *Magyar Nemzeti Filmarchívum* képviseli – http://www.filmintezet.hu/uj/index_2.htm). A projekt fő támogatója az ACE (*Association des Cinémathèques Européennes* – <http://www.acefilm.de/>) és az EDL Foundation (http://dev.europeana.eu/edlnet/edl_foundation/purpose.php), koordinációját pedig a *Deutsches Filminstitut – DIF e. V.* (<http://www.deutsches-filminstitut.de/>) látja el.

A European Film Gateway-nek három év alatt két jelentős feladattal kell megbirkóznia: az interoperabilitás (technikai, szintaktikai és szemantikai értelemben), valamint a szerzői jogi védelem kérdéseivel.

1. Interoperabilitás

A cél a projektben részt vevő intézmények közötti konszenzus elérése a technikai és a szemantikai interoperabilitást biztosító szabványok és specifikációk tekintetében. Az együttműködés lényegében mindazoknak a konkrét műszaki megoldásoknak a kifejlesztésére irányul, amelyek a heterogén európai audiovizuális archívumok gyűjteményeinek feltárását és a hozzáférést lehetővé tevő adatok egységesítését garantálják. Az elképzelések szerint maga a digitális objektum az eredeti helyén marad, míg a róla szóló metaadatok – leírás, hozzáférési információk, s ha lehetséges, a szerzői jogi információk – egy központi adatbázisba kerülnek. Az EFG-t a digitális gyűjtemények kialakítására kifejlesztett, nyílt forráskódú *DRIVER Infrastructure* (<http://www.driver-repository.eu/>) rendszer keretein belül alakítják ki.

2. Szerzői jogi kérdések

Az EFG legfőbb célja, hogy a digitális tartalom hosszú távú megőrzésének és hozzáférhetővé tételének fenntartható, jogilag működőképes rendszerét dolgozza ki. E feladatkör kulcselemei: a legjobb gyakorlatok összegyűjtése és alkalmazása; a személyhez kötődő szerzői jogok védelmének megoldása az EFG összes digitális és analóg szolgáltatásában; az analóg tartalmak jogszerű digitalizálásának elősegítése; a digitalizált tartalmak jogszerű közzététele az EFG szolgáltatásain keresztül.

A projektben dolgozó szakértők tapasztalatai és vizsgálatai alapján alkotott szabályzat, a későbbiekben minden olyan filmarchívum hasznára lehet, amelynek gyűjteményében főként olyan művek vannak, amelyek szerzői jogaival

nem az archívum rendelkezik. Az EFG célul tűzte ki olyan, minden részletre kiterjedő megállapodás kidolgozását, amely mintául szolgálhat az európai filmarchívumok és mozifilmgyűjtemények számára.

Különös figyelemmel járnak el az ún. árva művek, vagyis azon alkotások tekintetében, amelyek szerzői jogi védelem alatt állnak, de a tulajdonos vagy nem azonosítható, vagy nincsenek jogörökösei. (Ezek a művek gyakran paragon hevernek, mert a tisztázatlan jogi helyzetük miatt elvesznek a nagyközönség számára.)

Hol tart most a projekt?

- Számos vizsgálat készült a partnerintézmények bevonásával, például az intézményekben használt katalogizálási formátumokról és szabályokról, a metaadatszabványokról, a szerzői jogok kezelésével kapcsolatos gyakorlatról stb. A vizsgálatok eredményeit az érintett szakértők workshopok keretében vitatják meg.
- Vizsgálták a partnerintézmények már létező szolgáltatásait, azok felhasználóit és a használat módját.
- Kilenc EFG partner részt vett a *MEDIA Plus* programból finanszírozott *MIDAS* projektben (2006. január – 2009. január), amelynek eredménye a www.filmarchives-online.eu címen elérhető gateway. Az oldal 17 európai filmarchívum katalógusinformációihoz ad ingyenes hozzáférést. A közös katalógus létrehozása során szerzett tapasztalatokat ugyancsak igyekeznek felhasználni az EFG projektben.
- Fejlesztés alatt áll egy közös EFG interoperabilitási séma, mely várhatóan 2009 márciusában készül el. (Ezt követően lesz lehetőség új partnerek csatlakozására is.)
- A portál béta verziója várhatóan 2010 közepén lesz elérhető, míg a finomításokra, illetve további gyűjtemények integrálására 2011 augusztusáig kerül sor.

További, az Europeanához is kapcsolódó projektek:

- *EuropeanaLocal*: a legjobb gyakorlatok hálózata (Best Practice Network), melyet az *eContentplus* program támogat. A projektben könyvtárak, múzeumok, levéltárak és audiovizuális archívumok vesznek részt. (<http://www.europeanalocal.eu/>)
- Az *ATHENA* (*Access To Cultural Heritage Networks Across Europe = Hozzáférés az Európai Kulturális Örökség-hálózatokhoz*) projekt a múzeumokhoz kapcsolódik. Résztvevői szakmi-

nisztériumok, kulturális intézmények, könyvtárak és múzeumok. Célja, hogy bátorítsa a múzeumokat az Europeana projekthez való kapcsolódásra, segítse az európai múzeumokban fellelhető digitális tartalmak azonosítását; illetve, hogy koordinálja a múzeumok szabványosítási és egyéb tevékenységeit.

(<http://www.athenaeurope.org/>)

- Az APENET (*Archives Portal of Europe on the Internet = Európai internetes levéltári portál*) hamarosan egy többnyelvű portál létrehozását kezdi meg, amely az európai levéltárak adataihoz ad majd hozzáférést, támogatva ezáltal az intézmények csatlakozását az Europeana projekthez. (<http://www.europeanarchivesgateway.org/>)
- Az ARROW (*Accessible Registries of Rights Information and Orphan Works towards Europeana = Az Europeana-ban tárolt jogi információk és árva művek nyilvántartásai*) 2008 decemberében indult, s infrastruktúrát kíván terem-

teni a legkülönbözőbb jogi információk kezeléséhez. (<http://www.arrow-net.eu/>)

- 2009-ben indul az *Europeana v1.0*, amely már az Europeana teljes szolgáltatást nyújtó verziója lesz.
- Az *EUScreen* projekt célja, hogy televíziós anyagok digitális változatai elérhetőek legyenek online módon.
- A *PrestoPrime* a digitális médiaanyagok és gyűjtemények hosszú távú megőrzésével kapcsolatos kérdésekre keres majd gyakorlati megoldásokat, ugyanakkor elérhetővé kívánja tenni az európai médiaarchívumokat. (http://cordis.europa.eu/fp7/ict/telearn-digicult/digicult-projects-restoprime_en.html)

/ECKES, Georg – SEGBERT, Monika: *European Film Gateway. = Ariadne*, 58. sz. 2009. január <http://www.ariadne.ac.uk/issue58/eckes-segbert/>

(Kovácsné Koreny Ágnes)

2020-ra fontosabbak lesznek a mobil alkalmazások, mint a web

"2020-ra a mobil alkalmazások legalább annyira fontosak, ha nem fontosabbak lesznek, mint maga az internet. A felhasználók ugyanannyira fogják szeretni ezeket a megoldásokat, ahogy ma a honlapokat szeretik" – jelentette ki *Illa Laurs*, a *GetJar* vezérigazgatója. Hozzátette, hogy a mobil szoftverek száma már az év végére eléri a százezres átlomhatárt. „Az *Apple App Store* sikere nyomán kitört örület hatalmas fejlesztői rohamot váltott ki ezen a területen és szabályos divathullámot indított el. Az új piac hatalmas lehetőségeiből azonban végül csak nagyon kevesen profitálhatnak majd, a többség bukásra van ítélve. A realitás azt mutatja ugyanis, hogy ez a piac csak egy meghatározott számú fejlesztőt tűr meg. Úgy becsülöm, hogy a végül elbukók aránya 90 százalékos lesz.” – mondta a *GetJar* vezetője. A szakember ezzel a nem mindennapi előrejelzésével szinte sokkolta a *MobileBeat Konferencia* résztvevőit.

"Már évek óta vannak hasznos programok, amelyek fellelhetőek egy mobiltelefonra. Az *Apple* volt azonban a szektor úttörője, mivel lehetővé tette ezeknek a megoldásoknak a könnyű telepítését és használatát, anélkül, hogy ehhez nagy technikai ismeretre lenne szükség." – közölte *Rafaela Möhl*, a *Teltarif* szaklap munkatársa. Möhl biztos abban, hogy a mobil szoftverpiac fontossága valóban nőni fog, mivel ezek a megoldások lehetővé teszik, hogy mindenki a saját igényeihez és érdeklődéséhez igazítsa, és ezáltal egyedivé tegye a saját készülékét.

Ahány hobbija van az embereknek, legalább annyiféle alkalmazás érhető el. Várható ugyanakkor, hogy ezek a programok más készülékeken, például a televíziókon is megjelennek majd. Az *Apple App Store* kínálatában jelenleg több mint 65 000 mobil szoftver érhető el az *iPhone* és az *iPod touch* tulajdonosok számára és alig néhány napja érték el a 1,5 milliárdos letöltési átlomhatárt.

/SG.hu Hírlevél, 2009. július 24. <http://www.sg.hu/>

(SzP)